

MENNESKETS SEKSUALITET I EN EVOLUTIONSPSYKOLOGISK FORSTÅELSESRAMME

Jill Tina Byrnit¹

Tværkulturelle undersøgelser har påvist betydelige forskelle mellem mænd og kvinders seksualitet. Således er der blandt en lang række andre resultater fundet signifikante forskelle i, hvilke fysiske, sociale og psykologiske karakteristika der anses for tiltrækkende hos det modsatte køn; hvilke omstændigheder der virker jalousi-fremkaldende; antallet af forskellige seksualpartnere, man ønsker sig gennem et livsforløb; hvor lang tid, der skal gå, før man vil dyrke sex med en ny partner eller fremmed samt hvordan man vurderer forholdet mellem sex og kærlighed. Flere modeller er blevet fremsat til at forklare kønsforskellene i seksuelle præferencer, bl.a. seksualstrategi-teorien, der ud fra et evolutionspsykologisk perspektiv ser på mænd og kvinders respektive investering i deres fælles børn og de mulige kønsforskelle, der relaterer sig til dette. I denne artikel præsenteres det evolutionspsykologiske paradigme, og seksualstrategi-teorien vurderes ud fra de resultater, der er fremkommet tværkulturelt og mere specifikt i Skandinavien. Slutteligt introduceres to undersøgelser, der for tiden er under udførelse med en dansk population af mænd og kvinder.

1. Indledning

Tværkulturelle undersøgelser har påvist betydelige forskelle mellem mænd og kvinders seksualitet (se fx Buss & Schmitt, 1993, for sammenfatning). Således er der blandt en lang række andre resultater fundet signifikante forskelle i, hvilke fysiske, sociale og psykologiske karakteristika der anses for tiltrækkende hos det modsatte køn (Buss, 1989; Buss et al., 1990); hvilke omstændigheder der virker jalousi-fremkaldende (Buss et al., 1992); antallet af forskellige seksualpartnere, man ønsker sig gennem et livsforløb (Buss &

¹ Jill Tina Byrnit er evolutionspsykolog og ansat som adjunkt på Institut for Psykologi, Syddansk Universitet. Hun er cand.psych.aut., ph.d., og har siden 1999 arbejdet med sammenlignende studier af, hvordan mennesket ligner og adskiller sig fra andre dyr. Hun har bl.a. været ansat på University of California, Los Angeles (UCLA) og tilknyttet Wake Forest University, North Carolina, hvor hun har forsket i temperament, personlighed og impuls kontrol. Hun har desuden i en årrække beskæftiget sig med den sociale viden hos mennesket og andre aber gennem projekter i Sydafrika, Uganda, USA og Holland.

Schmitt, 1993; Kennair et al., 2009); hvor lang tid der skal gå, før man vil dyrke sex med en ny partner eller fremmed (Buss & Schmitt, 1993; Kennair et al., 2009) samt hvordan man vurderer forholdet mellem sex og kærlighed (Simpson & Gangestad, 1991; Kennair et al., 2009).

Flere modeller er blevet fremsat til at forklare kønsforskellene i seksuelle præferencer. I mange år lød argumenterne, at kønsforskelle i seksualitet skyldes forskelligheder i de roller og magtpositioner, henholdsvis mænd og kvinder tildeles i samfundet. Denne type argumentation er bl.a. fremsat i hypotesen om strukturel magtesløshed (Buss & Barnes, 1986). Kvinder kloden over lader eksempelvis til at foretrække relativt ældre, velhavende, ambitiøse og fremdriftige mænd, hvor nævnte karakteristika nærmest virker omvendt på mænd (Buss et al., 1990). Ifølge hypotesen om strukturel magtesløshed skyldes dette, at kvinder til forskel fra mænd ganske enkelt ikke har andre muligheder for at komme frem i tilværelsen. I en meget stor del af verdens kulturer er det tilfældet, at kun mænd kan opnå samfundsmæssigt høj status og erhverve sig dyrebare ressourcer, så hvis en kvinde skal gøre sig håb om at få et godt liv, må hun opnå det ved at finde sammen med en magtfuld mand.

Inden for de sidste par årtier er de samfundsstrukturelle teorier kommet under pres. Først og fremmest forsøger teorierne meget sjældent at redegøre for, hvorfor kulturer overalt på kloden samfundsmæssigt har organiseret sig på måder, der tildeler mænd højere status, mulighed for at erhverve sig attraktive ressourcer m.m. (Rosaldo & Lamphere, 1974). Hvorfor dog denne ensartethed? Hvis tilfældigheder alene skulle råde, hvorfor ser vi så ikke en langt højere diversitet i, hvordan status, magt og goder fordeles blandt kønnene rundt omkring i verden? Og mændenes præferencer er i sig selv uforklarlige i et samfundsstrukturelt lys. Hvorfor foretrækker mænd eksempelvis kvinder, der er yngre end de selv, kønne, søde og har såkaldt timeglas-figur (Buss et al., 1990; Singh, 1993; Singh & Young, 1995)? Det er svært at se, hvordan disse karakteristika hos hans partner skulle kunne relateres til magtstrukturer i samfundet og adgang til goder, hvis ikke netop det var, fordi kvindelig skønhed og tegn på frugtbarhed i sig selv anses for et gode og statusparameter for den mand, der er sammen med hende, som det senere skal fremgå af denne artikel.

Der findes andre typer af data om kønnenes forhold til hinanden, der svært lader sig forklare inden for et magt-teoretisk paradigme. For blot at nævne et enkelt område har flere undersøgelser kunnet påvise sammenhænge mellem, hvor kvinder befinder sig i deres menstruationscyklus og deres adfærd og partnerpræferencer. Således er det fx påvist, at kvinder under ægløsning iklæder sig mere udfordrende og opsigtsvækkende tøj (bl.a. Haselton & Gildersleeve, 2011; Beall & Tracy, 2013), og ligeledes har en række undersøgelser vist, at kvinder skifter præference hen imod større ansigtssymmetriske træk hos mænd, når de har ægløsning (bl.a. Thornhill & Gangestad, 1999; Little et al., 2007). Skulle man forsøge at forklare sådanne resultater ud fra et

samfunds-strukturelt perspektiv, kunne en hypotese selvfølgelig være, at kvinder målrettet arbejder på at gøre sig tiltrækkende, når de har ægløsning, så de strategisk kan forsøge at blive gravide med en magtfuld mands barn og herigennem lægge samfunds-normativt pres på ham for at få adgang til hans ressourcer. Det er imidlertid svært at se, hvilke strategiske magt- eller status-interesser, kvinderne forsøger at pleje ved cyklisk skiftende præferencer i, hvor symmetriske træk en potentiel partner skal have.

Teoriene har yderligere et forklaringsproblem, der i sin essens er relateret til det foregående. Selv hvis vi antager, at hypotesen om strukturel magtesløshed på fyldestgørende vis kan redegøre for, hvorfor og hvordan kulturer kloden over har organiseret deres magtstrukturer ensartet, når det drejer sig om køn, så finder denne og lignende hypoteser ikke belæg for sine påstande i de eksisterende tværkulturelle data. Som Schmitt (2005) påpeger, så følger det af hypotesen om strukturel magtesløshed og lignende hypoteser, at man vil kunne forvente visse typer af tværkulturelle mønstre i kønnenes præferencer, relateret til magt og adgang til samfundets ressourcer, som rent faktisk ikke understøttes af resultaterne.

Eksempelvis må man formode, at kvinder fra kulturer med relativt stor ligeværdighed mellem de to køns adgang til høj status og adgang til ressourcer vil udvise andre mønstre i deres partner-præferencer end kvinder fra kulturer, der ikke giver dem selvstændig adgang til goder og status. Hvis man selv har stor magt, er man ikke i samme grad afhængig af en partner med magt. Ligeledes virker det rimeligt at antage, at mænd i socioøkonomiske omstændigheder, der ikke fremmer deres egen formelle magt, såsom arbejdsløshed, lavt uddannelsesniveau, dårlig økonomi m.m. vil være mere tiltrukket af fremdriftige, ambitiøse kvinder med lang uddannelse og stor formel magt end af søde, kønne kvinder uden magt og ambitioner. Sidstnævnte kvinder vil ikke som partnere kunne hjælpe en mand til at opnå adgang til de goder og den høje status, som hypotesen om strukturel magtesløshed jo netop argumenterer for, er drivkraften bag kvinders partner-præferencer. Tværkulturelle data (bl.a. Buss, 1989; Buss et al., 1990; Schmitt, 2005) viser imidlertid, at kvinder fra samtlige de kulturer, der er undersøgt, foretrækker indflydelsesrige mænd, der er ambitiøse og har høj status, uanset hvor indflydelsesrige kvinderne selv kulturelt har mulighed for at blive, eller hvor lige en adgang til ressourcerne der er i deres kultur. Ligeledes viser resultaterne, at mænd kloden over foretrækker kvinder med helt andre egenskaber end højt ambitionsniveau og status, uanset hvor lidt ambitiøse og magtfulde mændene selv måtte være.

I 1993 præsenterede de fremtrædende evolutionsteoretikere David Buss og David Schmitt en teori, der redegør for kønsforskellene i seksualstrategier ud fra en evolutionspsykologisk forståelsesramme. Udgangspunktet for Buss og Schmitts seksualteori er Trivers (1972) såkaldte forældreinvesterings-teori, der udsiger, at kønsforskelle i adfærd ofte har relation til det re-

spektive bidrag, kønnene hver især yder til omsorgen for afkommet. I de 20 år, der er gået siden Buss og Schmitts teori blev præsenteret, er evolutionspsykologien blevet et indflydelsesrigt paradigme i USA og andre steder i verden, men paradigmet er endnu kun meget lidt repræsenteret i Skandinavien, ikke mindst i Danmark, hvor vi for indeværende skønsmæssigt er under 10 forskere, der beskæftiger os med problemstillinger i et evolutionspsykologisk perspektiv. I denne artikel vil jeg redegøre for teorien om seksuelle strategier samt vurdere teoriens udsigelsesværdi i forhold til resultaterne fra de (få) undersøgelser, der er foretaget i Skandinavien. Jeg vil slutte af med at præsentere to større videnskabelige undersøgelser, jeg for indeværende er i gang med at udføre på Institut for Psykologi, Syddansk Universitet, om mulige kønsforskelle i seksualstrategier, ønsker og behov i en dansk population. Da teorien om seksualstrategier er indlejret i evolutionspsykologien, der endnu er relativt ubekendt i danske videnskabelige sammenhænge, vil jeg indlede artiklen med at præsentere og diskutere det evolutionspsykologiske paradigme og de centrale evolutionsteoretiske begreber, som paradigmet bygger på.

2. Det evolutionspsykologiske paradigme

I efteråret 2004 udførte jeg en lang række psykologiske forsøg til en udsendelsesrække på TV2 om mennesket som dyreart, *Menneskedyret* (2005 og sidenhen flere gange som genudsendelse). Nogle af forsøgene var gentagelser af undersøgelser, der var foretaget andre steder i verden, primært USA; andre designede jeg på baggrund af eksisterende data fra beslægtede undersøgelser. Min baggrundspræmis for forsøgene var det evolutionspsykologiske paradigme, og forsøgene omhandlede så forskellige områder som gruppepres, partnervalg og forhold til autoriteter. Forsøgene var demonstrationsforsøg til tv, der ikke tilstræbte at være videnskabeligt pålidelige og repræsentative eller at have statistisk signifikans. Ikke desto mindre var resultaterne om blandt andet danske mænd og kvinders forhold til hinanden tankevækkende ved at illustrere nogle mønstre i den danske kultur, som i store træk lignede dem, man har fundet i kulturer meget forskellige fra den danske; kulturer, vi sædvanligvis ikke sammenligner os med. Nogle af demonstrationsforsøgene er jeg for indeværende i færd med at udføre videnskabeligt, hvilket jeg vender tilbage til i slutningen af artiklen. Lad mig imidlertid her benytte et enkelt af de øvrige forsøg til at belyse evolutionspsykologiens præmis og det evolutionspsykologiske paradigme.

I tv-forsøget befandt vi os på Hovedbanegården i København. Vi lod på skift to kvindelige skuespillere kæmpe med at slæbe en meget tung kuffert op ad de mange trin på trappen, der fører fra perronen op på gadeniveau. Kvinderne var instrueret i at foregive at hive og slide i kufferten, uden at

have kræfter til at flytte den mere end et par centimeter ad gangen. Så stillede vi os på afstand og observerede begivenhederne, mens vi førte regnskab over, hvor lang tid der gik, før en mand tilbød kvinden at hjælpe med at bære kufferten.

Vi havde hyret to skuespillere med meget forskellige fysiske karakteristika på nær ensartet alder. En tv-kostumier havde sammensat påklædningen, som kvinderne bar under forsøget. Resultatet var to meget forskellige kvindetyper: den ene kvinde var blond, havde et relativt stort brystparti, og hvad man ville kalde timeglas-figur og var klædt i tøj af dyrt design; den anden kvinde havde mellemløst hår, bar briller af ældre design, havde en lidt firskåren krop uden at være overvægtig, havde et relativt lille brystparti og var iklædt rent og pænt tøj uden særligt design og af moderat prisniveau. Begge skuespillere skulle agere hjælpeløse og var instrueret i at være imødekommende og appellere efter hjælp, når nogen henvendte sig til dem. Ingen af kvinderne var muskuløse eller sportstrænede på en måde, der kunne foranledige til at tro, at hun nok selv skulle klare situationen med tiden.

Produktionsholdet blev stående på Københavns Hovedbanegård i adskillige timer og filmede de to kvinders møder med de mennesker, der passerede dem på vej til toget. Med alle de mange forbehold, der er omkring videnskabeligheden, og mulige fejlkilder ved såvel metoden som afrapporteringsformen (filmoptagelser til en redigeret tv-produktion), var resultaterne så tydelige, at de lægger op til nærmere undersøgelse, hvorfor jeg er i gang med at designe en lignende række situationer til videnskabelige forsøg. Af alle de mange mænd, der gik forbi den pågældende tog-perron i de timer, optagelserne stod på, stoppede en hel del op for at hjælpe. Hjælpen var dog slet ikke ligeligt fordelt mellem de to kvinder. Hvor den blonde kvinde i 9 ud af 10 tilfælde på under 3 minutter blev tilbudt hjælp fra en mand, måtte den mørkhårede kvinde med omtrent lige så høj frekvens vente i over 10 minutter, og flere gange gik der over 20 minutter, før nogen tilbød at bære kufferten. Den blonde kvinde opnåede yderligere adskillige gange, at så snart en mand var i gang med at tilbyde sin hjælp, trådte en anden mand til, som også ønskede at hjælpe hende. Det oplevede den mørkhårede kvinde ikke. Meget sjældent tilbød en anden kvinde at hjælpe med at bære kufferten, uanset hvilken en af skuespillerne, det drejede sig om.

Som en ekstra test af mændenes hjælpsomhed var skuespillerne instrueret i, at de, når en mand havde hjulpet med at bære kufferten op ad perron-trappen, og de sammen stod deroppe, skulle foregive at mangle penge til en taxa (nu, hvor hun havde opdaget, at kufferten var for tung til, at hun selv kunne fragte den omkring) og spørge, om han ville låne hende 50 kr. Den blonde kvinde var ganske succesfuld med at låne penge, idet omkring 75 % af alle de mænd, der bar hendes kuffert, også ville låne hende penge. Den mørkhårede kvinde var knap så succesfuld. Af de mænd, der hjalp hende med kufferten, ville omkring 15 % låne hende penge.

Det er muligt at opstille flere forskellige hypoteser om, hvad der er på spil i dette og tilsvarende forsøg. Man kunne fx tænke sig, at mænd, ikke kvinder, i vores og mange andre kulturer opdrages til at skulle være dem, der tager sig af fysisk slæb. Derfor vil en mand tilbyde at hjælpe, hvor en kvinde højst sandsynligt bare vil gå videre. Det ligger i vores kønsrolle-mønstre (Eagly & Wood, 1999). Alternativt ville man kunne opstille hypotesen, at blondt hår minder mænd om noget barnligt, idet vi som regel har lysere hår som børn end som voksne. Derfor vil en blond kvinde i højere grad end en mørkhåret virke forsvarsløs og ubeskyttet, og dette vil få mænd til at ønske at drage omsorg for hende, som de ville med et barn. Sidstnævnte ville kræve en tillægs-hypotese om, hvorfor kvinder mon ikke motiveres i samme grad til at drage omsorg for forsvarsløse og ubeskyttede blonde kvinder, men det ligger uden for nærværende diskussion.

Ovenstående type hypoteser kan hver på sin måde fremvise god udsigelsesværdi ved forsøg som det skitserede, men disse hypoteser forsøger sjældent at forklare, hvad den konstaterede adfærd dybest set skal gøre godt for. Den såkaldt *ultimate* grund til, at adfærden finder sted. Evolutionspsykologien er paradigmet, der forsøger at gå bagom de konstaterede sammenhænge i, hvordan mennesker føler/tænker/agerer/reagerer i forskellige situationer, og fremkomme med teorier om, hvad det er for udviklingshistoriske spørgsmål, menneskets adfærd er et svar på. Evolutionspsykologien er således ikke en distinkt psykologisk fagdisciplin på niveau med fx personligheds- eller kognitionspsykologien, men er nærmere en overordnet, samlende begrebs- og forklaringsramme bag alle fagdisciplinerne. Det paradigme, der beskæftiger sig med vores artsvesen, det fællesmenneskelige, som gør os til den biologiske art, som vi er.

Evolutionspsykologiens grundpræmis er, at vi ikke skal forsøge at finde svarene på menneskelig adfærd i de udfordringer, vi står over for som moderne mennesker af i dag, men i stedet indkredse, hvad det er for opgaver i menneskeartens udviklingshistorie, som vores adfærd er designet til at skulle løse, samt hvordan denne adfærd giver sig til kende. Det er langtfra altid tilfældet, at de fortidigt bestemte reaktionsmønstre er en adækvat respons på en nutidig udfordring. Mennesker er usædvanligt lang tid om at nå kønsmodenhed, så evolutionen virker meget langsomt hos mennesket. Ifølge en lang række forskere (se sammenfatning i Tattersall, 2000) befinder vores genetiske makeup i dag sig ca. på stenalderniveau, og palæo-antropologiske undersøgelser indikerer, at vi som nutidige mennesker er skabt til at imødegå udfordrings-typer, som vi ville være stødt på som jæger-samler-stenaldermennesker.

Evolutionspsykologien har basis i evolutionslæren, der først blev præsenteret som en sammenhængende teori af Charles Darwin (1859) og siden er videreudviklet af en lang række andre teoretikere (se Buss, 2012, for gennemgang af teori-udviklingen efter Darwin). Evolutionslæren drejer sig som bekendt om, hvordan der over tid kan ske forandringer i livsfor-

mers organiske strukturer. Evolutionspsykologien beskæftiger sig mere specifikt med udviklingen af og forandringer i det psykiske livs beskaffenhed eller "strukturer". Evolution er kun mulig pga. naturligt forekommende variationer mellem individer, fysiske såvel som psykiske, der gør, at nogle individer af en given art vil reagere og agere mere formålstjenstligt i forhold til sit givne fysiske og sociale miljø end andre individer og gøre førstnævnte til bedre overlevende. For at evolution kan finde sted, skal succesfulde variationer af fysisk eller psykisk art pålideligt gå i arv til den succesfulde overlevende efterkommere. Over tid vil de succesfulde gener blive stadig mere udbredte i livsformen, og mere artstypiske former for instinkter og programmer opstår.

Det er langt lettere at udsige noget pålideligt om menneskets organiske udviklingshistorie end om vores psykiske. Forskere kan foretage direkte anatomiske eller fysiologiske sammenligninger mellem mennesket og de knogler og kranier, man har fundet fra vores forfædre, men som man siger inden for evolutionspsykologien, så fossilerer social adfærd ikke særlig godt. Evolutionspsykologien gør i stedet hyppigt brug af tværkulturelle undersøgelser eller sammenlignende adfærdsstudier mellem mennesket og andre dyr, primært andre aber (se fx Byrmit, 2004; 2009), da mennesket jo biologisk set er en sådan. Andre flittigt brugte metoder er kontrollerede eksperimenter, der leder efter sammenhænge og mønstre i fx mænd og kvinders ligheder og forskelligheder ved løsning af centrale livsopgaver. Mit demonstrationsforsøg med den tunge kuffert og de to kvinder er et eksempel på sådan en type eksperiment, og senere i artiklen vil der blive præsenteret et beslægtet videnskabeligt forsøg, som jeg er i gang med at udføre i Danmark. Videnskabelige studier af gruppedynamikker, yngelpleje og forhold til autoriteter er andre områder, som evolutionspsykologer beskæftiger sig med. Dette er typer af undersøgelser, der lige så godt kunne og bliver foretaget af eksempelvis social- eller udviklingspsykologer, men med den paradigmatisk grundantagelse til forskel.

3. Seksuel udvælgelse og Trivers teori om forældreinvestering

Evolutionsteorien skelner mellem naturlig og seksuel *seleksion* eller udvælgelse. Naturlig selektion har sit fokus på de evolutionære tilpasninger, der er opstået som følge af succesfuld overlevelse. Dette kunne eksempelvis inden for evolutionspsykologien være handletilbøjeligheden til at søge mod ly, når det er koldt. Men uanset hvor god man er til at overleve, er det tilfældet, at uden nedarving af de succesfulde karakteristika, ingen evolution. Seksuel selektion er derfor teorien om de tilpasninger, der har ført til succesfuld parringsadfærd (Darwin, 1871). Dette kan såvel være tilpasninger, der har ført til attraktionsværdi over for det modsatte køn, som de til-

pasninger, der har tjent til at kunne holde rivaler af samme køn væk fra parringsmuligheder.

I 1972 fremkom Robert Trivers med en teori, der har vundet stor anerkendelse og indflydelse inden for evolutionspsykologien, forældreinvesteringsteorien. Trivers observerede, at der hos dyr med kønnet formering lader til at være en tæt sammenhæng mellem kønsforskelle i adfærd, og hvordan opgaven med at varetage omsorg for afkommet er fordelt mellem kønnene. Uanset hvilken art et dyr tilhører, så foretager forældrene en dyrebar investering i afkommet, ved at de bruger energi og ressourcer på at undfange, føde og ofte også opfostre dette afkom i stedet for at bruge ressourcerne på sig selv eller på undfangelse af mere afkom. Hos mange dyrearter er mængden af ressourcer, de respektive forældre skal bruge på afkommet, uens fordelt, så forælderen af det ene køn tager det største slæb. Da gener fra begge forældre er ligeligt repræsenteret hos afkommet, vil det højst investerende forælderkøn bruge dyrebare ressourcer på noget, der også kommer det mindst investerende forælderkøn til gode.

Forældreinvesteringsteorien udsiger, at man grundet den ulige omsorgsbyrde mellem kønnene må forvente at se en række kønsforskelle, som er tæt relateret til, hvem der skal tage slæbet, og hvem der kan "ride på frihjul". Det mest investerende køn er i besiddelse af den størst tænkelige ressource i evolutionen. Det er dette køn, der primært varetager genernes videreførelse, og simple udbuds- og efterspørgselsprincipper vil diktere, at dette køn må være det værdifulde køn at få adgang til. Man kan derfor forvente, at medlemmer af det mest investerende køn vil være kræsne med hensyn til, hvem de parrer sig med, da ressource-prisen, der skal betales for parring, er stor, og vælges der forkert partner, vil det have meget langvarige konsekvenser. Omvendt vil medlemmer af det mindst investerende køn kunne forventes at konkurrere hårdt med hinanden for at få parringsmuligheder med det mest investerende køn.

Ifølge Trivers teori har kønsforskelle relateret til seksualitet og partnervalg således ingen normativ eller samfundsstrukturel morale indbygget, men er et udslag af en evolutionær pragmatik, der lige gerne har ladet hunkøn som hankøn opføre sig på bestemte typer måder over for hinanden, alt efter hvem der investerer mest i afkommet. Dette lader sig illustrere ved at se på dyr som fx søhesten, hvor omsorgs-investeringen er utraditionelt fordelt. Søhesten er en forunderlig fisk, i og med at den for det første tager sig af sine unger og for andet har en far, der er mor. Søhestehannen er udstyret med en lille kængurupung på maven, hvortil søhestehunnen overfører sine æg, hvorpå hannen befrugter æggene i pungen. Siden går søhestehannen "gravid" med ungerne (sædvanligvis 100-300), indtil han under store muskelanstrengelser "føder" dem og yderligere passer dem i nogle uger uden for pungen. Hvad kan vi forvente af kønstypisk adfærd hos søheste, hvis Trivers teori er korrekt? Søhestehanner er klart det mest investerende køn, da den eneste res-

source, hunnerne reelt leverer, er at overføre deres æg til hannen. Ifølge forældreinvesterings-teorien bør søhestehannen derfor være langt mere kræsen end søhestehunnen, når han vælger partner, og ligeledes må det formodes, at søhestehunner vil kæmpe kraftigt med hinanden om at få parringsadgang til en stærkt investerende han.

Det er lige præcist dette, der gør sig gældende. Søhestehanner er indadvendte og tilbageholdne, og hunnerne kæmper med hinanden om at få adgang til hannerne. Noget lignende har vist sig at gøre sig gældende hos andre dyrearter med omvendt omsorgsbyrde såsom visse frøer og fårekylinger. Hos pattedyr (med få undtagelser) er det dog hunnen, der investerer i yngelplejen. En pattedyrshan kan som minimum nøjes med at investere den energi, der skal bruges til at parre sig med hunnen, hvorimod en pattedyrshun som minimum skal bære og ernære ungen under drægtighedsperioden, hvorpå venter mange måneder eller års ressourcekrævende arbejde med at amme, beskytte og yde generel omsorg over for ungen eller ungerne. Hos pattedyr ser man derfor de kønsforskelle, som vi forestiller os, er de naturlige, hvor hannerne er de mest pågående og aggressive, og hunnerne på den anden side er langt mere kræsne og tilbageholdende omkring, hvem de vælger at parre sig med.

Meget få steder, om nogen, stilles der større krav til investeringen i omsorg end hos aber og i særdeleshed mennesker. Aber fødes med meget underudviklede hjerner, der kræver, at de befinder sig en meget lang periode i den såkaldt sociale livmoder, tiden som hjælpeløs unge efter fødslen (se gennemgang i Byrnit, 2007). Aber er naturens generalister frem for specialister, og en relativt større del af artstypisk adfærd skal for en abe læres under opvæksten frem for udelukkende at være styret af instinkter. Menneskets hjerne udmærker sig ved at være meget mere kompleks og mærkbart længere tid om at blive færdigudviklet end de øvrige abe-arters. Opgaven som det mest investerende køn er således hos mennesket en anseelig opgave og desuden en opgave, som har været så stor, at det på lange strækninger kun meget vanskeligt har kunnet varetages 100 % af blot en forælder. Disse forhold har konsekvenser for mange aspekter af den menneskelige seksualitet og kønnenes forhold til hinanden, som vi nedenfor skal blive præsenteret for.

4. Menneskets reproduktive udfordring og seksualstrategi-teorien

Buss og Schmitts (1993, se desuden Buss, 2012 for grundig gennemgang) teori om seksualstrategier relaterer Trivers forældreinvesterings-teori til menneskelig adfærd og ser på, hvordan forældreinvesteringen hos menneskearten har ført til "kønnet" adfærd hos mænd og kvinder, ikke mindst når det drejer sig om adfærd, der er relateret til forholdet mellem kønnene, seksualitet og pardannelsen.

Mænd og kvinder står over for meget forskellige typer udfordringer i forhold til det modsatte køn i forbindelse med reproduktion og omsorg for de fælles børn. Da menneskebørn er så lang tid om at blive selvhjulpne, vil en kvinde ikke blot skulle gå gravid med dem og amme dem efter fødslen, men desuden stå med en udfordrende og massiv omsorgsopgave i mange år efter fødslen, hvor manden vil kunne nøjes med at investere energi i samleje med kvinden. Kvinden står således med en meget større investeringsrisiko ved samleje end mænd og er derfor nødt til at være langt mere vurderende og tilbageholdende omkring at indgå i seksuel relation til en mand end en mand i udgangspunktet behøver at være med en kvinde. Evolutionært set har en mand dog ikke kunnet tillade sig at være fuldstændigt ligeglad med, hvordan det er gået med de kvinder, han har befrugtet. De særlig ressourcekrævende forhold omkring omsorg af menneskebarnet har gjort det så vanskeligt for en menneskemoder ude i naturen at være enlig forælder, at det er realistisk at forestille sig, at børn med en investerende far i fortiden har haft en mærkbar forøget mulighed for at få adgang til dyrebare ressourcer i form af fx mad og beskyttelse og som konsekvens heraf bedre har formået at overleve til kønsmodenhed og egen reproduktion end de børn, der manglede en investerende far. En evolutionært succesfuld mand har således formodentligt været en mand, der har kunnet benytte såvel en korttids- som en langtidsstrategi omkring graden af forpligtelse i forhold til de kvinder, han har dyrket sex med. Korttids-strategien har eksisteret som mulighed, fordi nogle kvinder kan tænkes trods alt at have formået at opfostre barnet alene, så visse kortvarige seksuelle relationer har ført til succesfuld reproduktion. Kvinder har derimod i langt overvejende grad måttet satse på langvarige relationer til deres seksualpartnere. Også hun har dog haft mulighed for undtagelser, når helt særlige omstændigheder har gjort sig gældende, som vi skal se i det følgende, hvor vi vil blive præsenteret for en række markante forskelle, men også visse ligheder, i kvinder og mænds partnerpræferencer ved henholdsvis faste, forpligtende forhold og ved løsere, uforpligtende forhold.

4.1. Kvinder og mænds partnerpræferencer ved faste, forpligtende forhold

Inden for de sidste 20 års tid er der blevet foretaget en række tværkulturelle undersøgelser, der på forskellig vis kan indikere en del om, hvad der udviklingshistorisk har været på spil for henholdsvis mænd og kvinder, når det drejede sig om succesfuld reproduktion.

Buss og kolleger (Buss, 1989; Buss et al., 1990; Buss & Schmitt, 1993) har i en stor spørgeskemaundersøgelse af 37 kulturer bl.a. fundet, at kvinder fra så forskellige lande som eksempelvis Brasilien, Taiwan og Estland lægger vægt på egenskaber hos deres langtidspartner, som signalerer, at denne vil være i stand til at erhverve sig dyrebare ressourcer. I fortiden har disse ressourcer for en kvinde været af den samme art, som andre abehunner ville kunne ønske sig af en han: adgang til mad, gode sovepladser fri for rovdyr,

beskyttelse mod rivaliserende hunner og aggressive hanner m.m. I moderne tid er adgangen til eftertragtede ressourcer i mange kulturer symboliseret i kraft af penge og indtjeningsmuligheder. Dette afspejler sig i, at kvinder kloden over foretrækker mænd med høj samfundsmæssig status og gode indtjeningsmuligheder. Status og indtjeningsmuligheder kan være indikeret i form af ambitioner og intelligens, som er skattede egenskaber, når klodens kvinder skal vælge mænd. Kvinder foretrækker desuden tværkulturelt mænd, der er ældre end de selv, givetvis fordi sandsynligheden for, at en mand har høj status og besidder vigtige ressourcer, stiger i takt med hans alder. Kvinder lægger desuden vægt på tegn på, at en potentiel partner er fysisk stærk, angiveligt så han vil kunne beskytte hende og børnene.

Det har imidlertid ikke hjulpet kvinder i fortiden, at en mand havde adgang til gode ressourcer, hvis han ikke var interesseret i at dele dem med sin kvinde og deres fælles børn. Ligeledes ville børn i fortiden have været dårligt stillet, hvis deres mor indgik i en seksuel relation til en mand, der ved først givet lejlighed fulgte sine seksuelle impulser og foretrak en anden kvinde. Det evolutionære svar på denne udfordring lader til at have været, at kvinder i alle undersøgte kulturer på kloden foretrækker mænd, der er trofaste og viser tegn på kærlighed og forpligtelse over for deres partner. Han skal desuden være venlig over for børn og i det hele taget være generøs og altruistisk, da dette vil kunne signalere fremtidig vilje til at dele sine ressourcer med sin partner og deres børn.

Hvilke partnerskabs-præferencer har en evolutionært succesfuld mand haft? Fra de bliver kønsmodne, til de dør, vil mænd være i stand til at befrugte en kvinde. Derimod er kvinder mest fertile og har sundere æg, når kvinden er ung. På et tidspunkt går hun endda i overgangsalder og ophører helt med at kunne blive befrugtet. Evolutionen lader derfor til at have selekteret for, at mænd skal føle sig tiltrukket af kvinder, der er unge og signalerer sundhed og fertilitet. Sundhed og fertilitet kan aflæses i form af forskellige fysiologiske tegn, så det vi i dag (med en del kulturelle forskelle) associerer med, at en kvinde er smuk, er det, der har signaleret, at hun var sund og frugtbar (se bl.a. Grammer & Thornhill, 1994). Mænd kloden over lægger i denne forbindelse langt større vægt på, at deres langtidspartnere er flotte og fysisk attraktive, end kvinder gør med deres mænd (Buss et al., 1990).

Mænd står over for en endnu større udfordring end at skulle finde unge, fertile kvinder. Ungdom er på forskellige måder fysisk synlig. Det er kvindens ægløsning ikke. Hos mange pattedyr og en del andre aber end mennesket vil der være tegn på, hvornår hunnerne har ægløsning. Hos aber er det enten tilfældet, at hunnerne har synlige markører på ægløsning såsom opsvulmede bagdele, eller der vil være sæson for, hvornår hun ovulerer. Menneskehunner har i stedet det, der kaldes kryptisk ægløsning, dvs. at den ikke kan aflæses "udefra". Da en mand ikke konstant kan monopolisere sin partner for at sikre sig, at hun er hos ham ved ægløsning, vil såvel fortidige som nutidige mænd være i den situation, at de risikerer, at en kvindelig langtidsp-

partner lader sig befrugte af en anden mand, hvorpå den faste partner investerer dyrebare ressourcer i omsorgen for en anden mands barn og videreførelsen af den anden mands gener. Dette er i evolutionær forstand det værst tænkelige scenario, en mand kan komme ud for.

Evolutionært har løsningen været, at der er blevet selekteret for en høj grad af opmærksomhed hos mænd på, om kvinder måtte være seksuelt promiskuøse. Mænd kloden over foretrækker således, at de kvinder, de skal indgå i langvarige, forpligtende forhold med, er trofaste og seksuelt loyale. Omvendt finder mænd det meget uønskeligt, at en langvarig partner er promiskuøs og upålidelig (Buss & Schmitt, 1993). Mænd reagerer også med meget større jalousi på tanken om, at hans partner har dyrket sex med andre mænd, end på tanken om, at hun har haft en stærk følelsesmæssig forbindelse til en anden mand (Buss et al., 1992). Kvinder reagerer lige modsat, hvilket kunne indikere, at en mands evolutionært største udfordring har været at vide sig sikker på faderskabet til de børn, han hjælper med at opfostre, hvor en kvindes snarere har været at sikre sig, at hendes partner ikke bliver så følelsesmæssigt knyttet til en anden kvinde, at han render af pladsen, så hun står alene med omsorgsbyrden (Buss & Schmitt, 1993).

Der er ikke meget, der taler for, at mænd universelt foretrækker kvinder, der aldrig tidligere har haft sex med nogen, altså er jomfruelige. Det gør mænd i nogle kulturer, men i mange andre kulturer er det ikke af vigtighed (Buss, 1989). Dette kunne være en indikator på, at skønt man kan være helt sikker på faderskabet af i hvert fald det første barn hos en kvinde, der er jomfru, så har moderskabs-erfaring talt, når hun har skullet yde omsorg for barnet.

4.2. Kvinder og mænds partnerpræferencer ved løsere, uforpligtende forhold

Såvel mænd som kvinder stiller altså store krav, når der skal vælges partner til langvarigt, forpligtende forhold, og der er ikke umiddelbart noget, der indikerer, at kvinders krav skulle være større end mænds. Helt anderledes ser det ud, når det drejer sig om løsere, uforpligtende forhold af seksuel karakter. For mænd i fortiden har det været en god strategi at tage imod de løsere, seksuelle muligheder, de er blevet tilbudt, da deres investering i omsorgen har kunnet reduceres til det minimale, selve samlejet. Der er derfor blevet selekteret for, at mænd langt hurtigere end kvinder skal reagere på seksuelle tilbud (Clarke & Hatfield, 1989; Hald & Høgh-Olesen, 2010) og desuden stille mærkbart lavere krav til de personlige egenskaber hos uforpligtende seksualpartnere end hos forpligtende langtidspartnere. Det er her især interessant at fremdrage, at hvor promiskuøsitet og mangel på seksuel loyalitet er meget uønskeligt for en mand hos hans langtidspartner, så er disse egenskaber helt anderledes tillokkende hos en kvinde, han blot skal have uforpligtende sex med (Buss & Schmitt, 1993). Er en mand ude efter løsere seksuelle forbindelser, har han brug for pålidelige indikatorer på, at kvinden med stor sandsynlighed vil dyrke sex med ham og ikke pludselig kræver at

han forpligter sig yderligere, før hun indgår i en seksuel relation til ham. Hvis manden på forhånd ved, at kvinden har en promiskuøs forhistorie, så øges sandsynligheden for, at hun også vil være villig til uforpligtende sex med ham.

Hvad lægger kvinder vægt på hos løsere seksuelle bekendtskaber? Alt andet lige må kravene, man stiller til en person, som man udelukkende er sammen med for gensidig seksuel fornøjelse, være lavere end de krav, man ville stille til en langtidspartner. Præcis som man ser det hos mænd. Dette tilskriver logikken, men studier viser, at det ikke er sådan, det forholder sig. Kvinden stiller nemlig stort set samme krav til seksualpartnere som til langtidsholdbare, forpligtede partnere. Hun hverken slækker på kravene eller stiller andre typer krav til en seksualpartner, end hun ville gøre til en potentiel ægtemand. Kvinder finder det desuden meget uønskeligt, at en seksualpartner er promiskuøs eller allerede i et forhold (Buss & Schmitt, 1993). Den mest nærliggende konklusion at drage af disse resultater er, at sex og kærlighed for kvinder hænger meget tæt sammen. Forstået på den måde, at kvinder sjældent vil dyrke sex med en mand, som hun ikke har en mere bred interesse i, og som ikke potentielt ville kunne blive til en langtidspartner. Eller som Buss og Schmitt (1993, p. 227, egen oversættelse) spørger: "Hvis kvinder ikke så seksualpartnere som potentielle langvarige forbindelser, hvorfor skulle de så blive så bekymrede over, om en mand allerede er i et forhold?"

Buss (2012; Buss & Schmitt, 1993) foreslår, at kvinder udviklingshistorisk har kunnet bruge mere løse seksuelle forbindelser på to måder. En mand kan besidde træk, der er så tiltrækkende for kvinder (træk, der udviklingshistorisk har været knyttet til succes og høj status), at hun instinktivt har været villig til at ofre sin foretrukne strategi, at han er trofast og forbliver hos hende efter sex, for at kunne dyrke sex med ham. Somme tider er det også tilfældet, at en kvinde ikke har mulighed for at teste langtidskvaliteterne hos en mand *uden* at dyrke sex med ham. Han kunne fx være upålidelig ved at foregive at ønske et forpligtende forhold til hende uden at mene det, blot for at efterlade hende, efter at de har dyrket sex, med muligheden for, at hun er blevet gravid. Nok så megen vurdering fra hendes side vil somme tider ikke kunne føre til en valid afklaring, før hun rent faktisk *har* haft sex med ham. Sidstnævnte er en risikabel strategi. Kvinden kan risikere at blive gravid i forsøget på at afklare hans langtidsholdbare kvaliteter og må betale for sit fejlskøn med den kostbare omsorgsbyrde, så, som vi så tidligere, er der i løbet af evolutionen blevet selekteret for, at kvinder skal være meget tilbageholdende med, hvor hurtigt de vil dyrke sex med en fremmed mand.

5. Kritik og alternative forklaringsmodeller

Evolutionetspsykologien har, som tidligere nævnt, inden for de sidste par årtier vundet stor og hastig udbredelse inden for mange psykologiske forsk-

ningsområder. Ved evolutionspsykologiens fremkomst blev selve paradigmet grundantagelser jævnlige kritiseret fra forskelligt hold (se bl.a. diskussion i Buss, 2012). En hel del af denne kritik var baseret på misforståelser af såvel evolutionsteoriens som evolutionspsykologiens præmisser, og konkurrerende teorier var somme tider så "biologisk naive og antropocentriske" (Miller, 2013, p. 208, egen oversættelse), at evolutionspsykologer ikke for alvor følte sig kaldet til at gå i dialog med kritikerne. Kritikere har i nyere tid imidlertid rejst typer af indvendinger mod den evolutionspsykologiske forklaring på menneskets seksualitet, der er biologisk velfunderede og ikke stiller "naive" spørgsmål om selve evolutionens processer. Kønsrolle-forskerne Wood og Eagly (2013; Eagly & Wood, 1999) rejser bl.a. kritik af, at evolutionspsykologiens forklaring på menneskets seksualitet ikke beskæftiger sig med menneskets kulturelle indlejring. Mennesket er biologisk set lige så meget et pattedyr og abe som en chimpanse eller en brøleabe, men vi er tydeligvis også et dyr med nogle helt usædvanlige sociokulturelle kompetencer (Byrmit, 2007). Skønt visse andre dyrearter udviser endog særdeles gode sociale indlæringssevner, ser man ingen andre steder i dyreverdenen kulturelle overleveringer, der blot tilnærmelsesvist minder om abstraktionsniveauet og raffinementet i selv de mest primitive af de menneskelige kulturer på kloden (se bl.a. Tomasello & Call, 1997). Vi er således det eneste dyr, der ikke blot befinder sig i naturhistorien, men også i kulturhistorien, og man kunne med stor rimelighed argumentere for, at enhver teori om noget så centralt i evolutionen som reproduktion nødvendigvis må inddrage kulturaspektet, når der lige præcis skal udsiges noget om mennesket.

Wood og Eagly (2013; Eagly & Wood, 1999) præsenterer en model, der forsøger at integrere evolutionspsykologiens forklaring på kønsforskelle med mere socialkonstruktivistiske kønsrolle-teorier. Forskerne anerkender, at der findes såvel fysiologiske, hormonelle og neurologiske kønsforskelle som muligvis medfødte temperamentsforskelle mellem kønnene, men måden, hvorpå dette gør os forskellige med hensyn til seksualitet, er ikke et direkte udslag af forskellige forældreinvesteringer. Det er snarere et resultat af, at de fysiske styrkeforskelle mellem mænd og kvinder samt det faktum, at kvinder føder børnene, historisk set har gjort visse typer aktiviteter mere naturlige for det ene køn at varetage frem for det andet køn. Dette har ført til historiske og tværkulturelle arbejdsdelinger mellem mænd og kvinder, der over tid har skabt sociokulturelle normer og medfølgende kønsroller for, hvordan henholdsvis en rigtig mand og en rigtig kvinde er. Kønsforskellene, der ses i seksualitet, er således sekundære i forhold til kønsrolle-socialiseringen.

En anden type kritik mod seksualstrategi-teorien kommer fra evolutionspsykologiens egne rækker og retter sig mod de konklusioner, der hyppigt drages af de tværkulturelle undersøgelsesresultater. Således gennemgår Stewart-Williams og Thomas (2013; se desuden kommentarer og gensvar samme sted) i en helt ny nøgleartikel flere af undersøgelserne og finder ikke

statistisk belæg for, at de fundne kønsforskelle i seksualitet er store nok til, at det giver mening at sammenligne mennesket med fx kronhjorte eller påfugle, hvor minimalt investerende hanner kæmper om adgang til det største antal hunner, og hunnerne omvendt er kritisk udvælgende og tilbageholdende, da de står alene tilbage med omsorgsopgaven. Forskerne finder snarere, at vi er en art, hvor der har været evolutionært selektionspres på, at såvel mænd som kvinder skal være kræsne, når det drejer sig om at udvælge den partner, med hvem de sammen skal formå at opfostre usædvanligt ressourcekrævende børn. Stewart-Williams og Thomas argumenterer for, at billedet af mennesket som en art, hvor mænd og kvinder har helt forskellige reproduktive dagsordener, har ført til, at meget af den hidtidige forskning på området har haft ensidig fokus på de påståede modsatrettede interesser.

Det er en udbredt misforståelse, at evolutionspsykologien argumenterer for genetisk determinisme; at menneskets følelser og reaktionsmønstre opererer i et tomrum af instinktivt givne responssystemer, der er uafhængige af de sociokulturelle forhold, vi hver især vokser op under og befinder os i. At menneskeartens kulturhistorie intet har gjort ved vores naturhistorie. At vi så at sige kun er arv, intet miljø. Ingen moderne evolutionspsykologer arbejder ud fra en sådan antagelse, ligesom kønsrolle-forskere som Eagly & Wood (1999) ej heller arbejder ud fra en antagelse om miljø uden arv. I moderne psykologi af enhver slags er arv/miljø-diskussionen en aldeles utidssvarende, ufrugtbar og ikke mindst kunstig opdeling af faktorer, der konstant virker ind på hinanden selv på cellulært niveau. De rejste kritikpunkter oven for evolutionspsykologien går således ikke på, hvorvidt mennesket vil være fuldstændigt det samme (stenalder-)menneske overalt på kloden, når det drejer sig om seksualitet og partnervalg, men snarere på, 1) hvad de tværkulturelle mønstre, vi finder, egentlig siger om menneskeartens seksualitet og variabiliteten i denne, og 2) hvordan medfødte handletilbøjeligheder og det kulturelle habitat spiller sammen om at forme mønstre, der kan føre til større eller mindre kønslighed eller ulighed inden for seksualitetsrelaterede områder.

6. Diskussion og et kig på de skandinaviske undersøgelser

Der er fundet kønsforskelle i seksualitet i alle kulturer, der til nu er blevet undersøgt (Buss, 1989; Buss et al., 1990; Buss & Schmitt, 1993; Schmitt, 2005; Kennair et al., 2009). Resultaterne støtter entydigt forældre-investerings- og seksualstrategi-teorierne, uanset om man vælger at tolke resultaterne som belæg for, at menneskemænd og -kvinder bedst defineres som gensidigt investerende i fælles børn (Stewart-Williams & Thomas, 2013) eller at mænd kæmper om kvinder, der foretager en ulige større investering i de fælles børn (Buss & Schmitt, 1993; Schmitt, 2005). Resultaterne støtter ikke teorier om, at kønsforskellene skulle fremkomme som sekundære i forhold til den arbejdsdeling, der finder sted i de respektive kulturer (Eagly

& Wood, 1999; Wood & Eagly, 2013). Trods store formelle forskelle i kønnes ligestilling og relative adgang til magt og statuspositioner i de undersøgte kulturer, peger kønsforskellene i seksualitet og partnerpræferencer i den samme retning.

Man kunne imidlertid argumentere for, at det måske er tilfældet, at ingen af de undersøgte kulturer i virkeligheden giver mænd og kvinder lige adgang til magt og status. Det kunne jo fx være tilfældet, at en høj grad af religiøsitet eller konservatisme resulterer i, at formelt legitimerede adgangsmuligheder ikke er indlejret dybere i kulturen og derfor står i vejen for, at mænd og kvinder i det praktisk levede liv finder det i orden at påtage sig nye typer kønsrollemønstre. Zentner og Mitura (2012) fandt i en nylig, større meta-undersøgelse sammenhænge mellem kulturel ulighed mellem kønnene og kønsforskelle i partner-præferencer. De skandinaviske lande er i denne sammenhæng interessante. Trods visse interne forskelle landene imellem er de skandinaviske lande utvivlsomt nogle af de lande i verden, hvor der findes den største samfundsmæssige lighed mellem kønnene (Williams et al., 1979; Williams & Best, 1990; United Nations Development Programme, 1997), såvel når det drejer sig om kvinders adgang til uddannelses- og erhvervslivet som mændenes adgang til varetagelse af omsorgsopgaver. Flere af de skandinaviske lande er desuden kendetegnet ved at have store befolkningsgrupper, der ikke aktivt praktiserer religiøsitet (Zuckerman, 2007). Skandinaviske kvinder og mænd har fri adgang til prævention og abort, og for en stor del af befolkningernes vedkommende er de vokset op med fri pornografi og diverse andre typer åbent formidlet seksualitet i form af tv-programmer, litteratur og musik med seksuelt indhold. Disse forhold gør tilsammen de skandinaviske lande til attraktive områder at foretage studier inden for rammerne af det evolutionspsykologiske paradigme i. Vi er som nævnt ikke mange skandinaviske evolutionspsykologer, og der er blot blevet foretaget nogle enkelte undersøgelser til belysning af kønsforskelle i seksualitet og partnerpræferencer. Studierne har imidlertid vist de samme mønstre, som er fundet i de store tværkulturelle undersøgelser.

Gert Hald og Henrik Høgh-Olesen (2010) fra Aarhus Universitet gentog for få år siden et klassisk forsøg af Clarke og Hatfield (1989) om mænd og kvinders tilbøjelighed til at indgå i en seksuel relation til en person, de ikke kender. En almindeligt attraktiv mand eller kvinde kontaktede fremmede mennesker af det modsatte køn og sagde, at de fandt dem tiltrækkende. Den attraktive mand eller kvinde stillede dernæst de fremmede forskellige typer forslag, så nogle blev spurgt, om de ville gå med den attraktive ud om aftenen, andre om de ville komme med den attraktive hjem om aftenen, og endelig blev nogle spurgt, om de ville gå i seng med den attraktive om aftenen. Hald og Høgh-Olesens resultater viste de samme kønsforskelle, som Clarke og Hatfield fandt 20 år tidligere i en amerikansk population. For begge køn gjaldt det, at ca. halvdelen af de adspurgte gerne ville gå ud med den fremmede af det modsatte køn, men når det drejede sig om at gå med den frem-

mede hjem eller decideret i seng med ham eller hende, var der meget store forskelle i reaktionen fra de adspurgte mænd og kvinder. En stor andel af de adspurgte mænd ville således gerne begge dele med den fremmede kvinde, hvor et forsvindende lille antal kvinder ville med den fremmede mand hjem, endsige gå i seng med ham.

I Norge gentog forskeren Leif Kennair og kolleger (Kennair et al., 2009) for nylig Schmitts (2005) tværkulturelle spørgeskemaundersøgelse med tilføjelse af en række ekstra spørgsmål, bl.a. fra Buss og Schmitt (1993), og fandt, at norske kvinder og mænd viste samme kønsforskelle i seksuelle ønsker og præferencer, som gør sig gældende i lande og kulturer så forskellige fra Norge som Fijioerne, Peru og Botswana.

Egne nylige demonstrations- og pilotforsøg fra Danmark antyder, at danske mænd og kvinder på en lang række områder relateret til seksualitet og parforhold vil udvise de samme tendenser. Jeg er bl.a. i øjeblikket ved at gennemføre en stor spørgeskemaundersøgelse om partnervalg og seksualitet i Danmark med 1500 studerende fra et bredt spektrum af lange videregående uddannelser. Det ret omfattende danske spørgeskema er en syntese af flere forskellige tidligere benyttede skemaer (Buss & Schmitt, 1993; Schmitt, 2005; Kennair et al., 2009) og er blevet til i samråd med David Buss, David Schmitt og Leif Kennair. Skemaet omhandler en lang række områder, såsom eksempelvis antallet af ønskede seksualpartnere over tid, årsager til jalousi; forholdet mellem sex og kærlighed samt hvor hurtigt man ønsker at dyrke sex med en ny partner. Jeg afsluttede for nylig en pilotundersøgelse på Syd-dansk Universitet, der indikerer, at de danske data ikke kommer til at adskille sig afgørende fra de tværkulturelle data.

Jeg er endvidere i opstartsfasen med at udføre et eksperiment om mænd og kvinders vurdering af en af det modsatte køns personlighed og potentiale som korttids- eller langtidspartner på baggrund af information om dennes seksuelle forhistorie. Eksperimentet er en videnskabelig efterprøvning af et demonstrationsforsøg, jeg foretog til det tidligere nævnte program *Menneskedyret* (TV2 2005 og genudsendelser). Til tv-forsøget lod vi to grupper af unge mænd overvære et fingeret interview med en attraktiv kvinde i 20'erne, hvis personlighed, de unge mænd troede, at de var rekrutteret til at skulle vurdere i et forsøg om førstehåndsindtryk. I virkeligheden ønskede vi at undersøge, hvorvidt og hvordan aspekter af kvindens seksuelle forhistorie ville influere på mændenes samlede indtryk af kvinden. Skuespilleren blev over for begge grupper af mænd interviewet om en række almindelige livs-omstændigheder og blev desuden stillet et par enkelte spørgsmål til sin seksuelle forhistorie. Over for den ene gruppe mænd (Kysk Gruppe) fortalte skuespilleren, at hun kun havde haft få seksualpartnere og kun mænd, med hvem hun havde været i et langsigtet forhold, da hun mente, at "sex er forbeholdt den person, du virkelig elsker." Over for den anden gruppe mænd (Promiskuøs Gruppe) fortalte skuespilleren, at hun havde haft en del seksuelle relationer med mænd, hun havde mødt en aften i byen. Hun forklarede, at hun

var af den opfattelse, at “sex kan nydes, uden at det behøver at blive så alvorligt.” Efter interviewet forlod skuespilleren rummet, og mændene i den respektive gruppe, hun netop var blevet interviewet foran, fik udleveret et spørgeskema med spørgsmål til flere forskellige aspekter af skuespillerens personlighed og deres vurdering af hende som én, de kunne have en relation til.

Resultaterne viste meget store gruppeforskelle mellem, hvordan mændene opfattede skuespillerens personlighed. Begge grupper af mænd vurderede hende til at være “meget flot” og “seksuelt tiltrækkende”, men hvor 9/10 af mændene fra Kysk Gruppe fandt, at hun ville være en “bemærkelsesværdig” god mor, kone og bedste ven, vurderede lige så mange mænd fra Promiskuøs Gruppe hende til at være generelt upålidelig, ikke til at stole på og i det hele taget ikke den slags hustru, man kunne tænke sig. Hun blev også vurderet til at være en kold mor, der manglede empati.

I den igangværende undersøgelsesrække af danskernes seksualitet og partnervalg forsøger jeg at imødegå den kritik, der har været rejst af tidligere undersøgelser ensidige fokus på netop det køn, man forventer at se en given adfærd hos (Stewart-Williams & Thomas, 2013). Det kunne jo fx tænkes, at ikke blot danske mænd, men også danske kvinder reagerer med negativitet på en potentiel langtidspartner, der har været seksuelt promiskuøs i sit hidtidige liv. Demonstrationsforsøget gav ingen mulighed for at falsificere, at promiskuøsitet er et særlig udslagsgivende parameter for mænd, der skal vælge partner. Hvis resultaterne skulle vise, at det er lige vigtigt for begge køn, ville det kunne være belæg for, at såvel mænd som kvinder evolutionært set har stået over for opgaven at skulle foretage komplicerede udvælgelser blandt mulige partnere for at sikre sig, at de fandt en mage, der ikke stak af ved førstkommande lejlighed og lod den anden part alene med yngelplejen. Et sådant resultat ville nødvendiggøre en anden type forklaring end den traditionelle, at mænd frygter for at skulle opfostre en anden mands barn, mens kvinder frygter for, at manden ikke bliver og deler sine ressourcer med hende og barnet. For at forsøge at skelne mellem nævnte hypoteser er der i designet til det oven for beskrevne og kommende eksperimenter inkorporeret såvel mænd som kvinder som respondenter uanset forhåndshypoteser om forventet retning af eventuelle kønsforskelle.

REFERENCER

- Beall, A. T., & Tracy, J. L. (2013). Women more likely to wear red or pink at peak fertility. *Psychological Science*, 24(9), 1837-1841.
- Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: evolutionary hypotheses testing in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12, 1-49.
- Buss, D. M. (2012, 4th ed.). *Evolutionary psychology: the new science of the mind*. USA: Pearson.

- Buss, D. M., Abbott, M., Angleitner, A., Asherian, A., Biaggio, A., & 45 other co-authors (1990). International preferences in selecting mates: a study of 37 cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 21, 5-47.
- Buss, D. M., & Barnes, M. F. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 559-570.
- Buss, D. M., Larsen, R. J., Westen, D., & Semmelroth, J. (1992). Sex differences in jealousy: Evolution, physiology, and psychology. *Psychological Science*, 3, 251-255.
- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: an evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204-232.
- Byrnit, J. (2004). Non-enculturated orangutans' (*Pongo pygmaeus*) use of experimenter-given manual and facial cues in an object-choice task. *Journal of Comparative Psychology*, 118, 3, 309-315.
- Byrnit, J. (2007). *Mennesket, det hypersociale dyr*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Byrnit, J. T. (2009). Gorillas' (*Gorilla gorilla*) use of experimenter-given manual and facial cues in an object-choice task. *Animal Cognition*, 12(2), 401-4.
- Clarke, R. D., & Hatfield, E. (1989). Gender differences in receptivity to sexual offers. *Journal of Psychology and Human Sexuality*, 2, 39-55.
- Darwin, C. (1859/1999, 1st ed.). *Arternes oprindelse*. København: Jørgen Paludan.
- Darwin, C. (1871/2009 ved Lotte Langer). *Menneskets afstamning og parringsvalget*. Viborg: Husets Forlag.
- Eagly, A. H., & Wood, W. (1999). The origins of sex differences in human behavior: Evolved dispositions versus social roles. *American Psychologist*, 54, 408-423.
- Grammer, K., & Thornhill, R. (1994). Human facial attractiveness and sexual selection: The roles of averageness and symmetry. *Journal of Comparative Psychology*, 108, 233-242.
- Hald, G. M., & Høgh-Olesen, H. (2010). Receptivity to sexual invitations from strangers of the opposite gender. *Evolution and Human Behavior*, 31, 453-458.
- Haselton M. G., & Gildersleeve, K. (2011). Can men detect ovulation? *Current Directions in Psychological Science*, 20(2), 87-92.
- Kennair, L. E. O., Schmitt, D., Fjeldavi, Y. L., & Harlem, S. K. (2009). Sex differences in sexual desires and attitudes in Norwegian samples. *Interpersona*, 3 (suppl. 1), 1-32.
- Little, A. C., Jones, B. C., Burt, M., & Perrett, D. I. (2007). Preferences for symmetry in faces change across the menstrual cycle. *Biological Psychology*, 76(3), 209-216.
- Miller, G. F. (2013). Mutual Mate Choice models as the red pill in evolutionary psychology: Long delayed, much needed, ideologically challenging, and hard to swallow. *Psychological Inquiry*, 24, 207-210.
- Rosaldo, M. Z., & Lamphere, L. (1974). *Woman, culture, and society*. US: Stanford University Press.
- Schmitt, D. P. (2005). Sociosexuality from Argentina to Zimbabwe: A 48-nation study of sex, culture, and strategies of human mating. *Behavioral and Brain Sciences*, 28, 247-311.
- Simpson, J. A., & Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: Evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 870-883.
- Singh, D. (1993). Adaptive significance of waist-to-hip ratio and female physical attractiveness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 293-307.
- Singh, D., & Young, R. K. (1995). Body weight, waist-to-hip ratio, breasts, and hips: Role in judgments of female attractiveness and desirability for relationships. *Ethology and Sociobiology*, 16, 483-507.
- Stewart-Williams, S., & Thomas, A. G. (2013). The ape that thought it was a peacock: Does evolutionary psychology exaggerate human sex differences? *Psychological Inquiry*, 24, 137-168.

- Tattersall, I. (2000). *Becoming human: Evolution and human uniqueness*. Oxford: Oxford University Press.
- Thornhill, R., & Gangestad, S. W. (1999). The scent of symmetry: A human sex pheromone that signals fitness? *Evolution and Human Behavior*, 20(3), 175-201.
- Tomasello, M., & Call, J. (1997). *Primate cognition*. New York: Oxford University Press.
- Trivers, R. L. (1972). Parental investment and sexual selection. In B. Campbell (Ed.), *Sexual selection and the descent of man: 1871-1971* (pp. 136-179). Chicago: Aldine.
- TV2 (2005 og genudsendelser). *Menneskedyret*. Hansen og Pedersen Production.
- United Nations Development Programme (1997). *Human Development Report*. New York: Oxford University Press.
- Williams, J. E., & Best, D. L. (1990, revised edition). *Measuring sex stereotypes: A multination study*. Newbury Park, CA: Sage.
- Williams, J. E., Daws, J. T., Best, D. L., Tilquin, C., Wesley, F., & Bjerke, T. (1979). Sex-trait stereotypes in France, Germany, and Norway. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 10, 133-156.
- Wood, W., & Eagly, A. H. (2013). Biology or culture alone cannot account for human sex differences and similarities. *Psychological Inquiry*, 24, 241-247.
- Zentner, M., & Mitura, K. (2012). Stepping out of the cave-man's shadow: Nations' gender gap predicts degree of sex differentiation in mate preferences. *Psychological Science*, 23, 1176-1185.
- Zuckerman, P. (2007). *Atheism: Contemporary numbers and patterns*. In M. Martin (Ed.), *The Cambridge companion to atheism*. Cambridge: Cambridge University Press.